

Examen VMBO-BB

2016

tijdvak 1
dinsdag 17 mei
13.30 - 15.00 uur

economie CSE BB

Naam kandidaat _____ Kandidaatnummer _____

Beantwoord alle vragen in dit opgavenboekje.

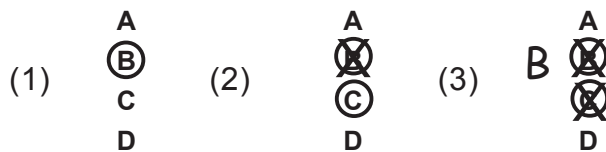
Dit examen bestaat uit 37 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 50 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

- Omcirkel het goede antwoord (voorbeeld 1).
- Geef verbeteringen aan volgens voorbeeld 2 of 3.

Mascara: for your eyes only.....

Iris en haar vriendin Sharida zijn uitgenodigd voor het vmbo-eindexamenbal 'De glamouravond'. Terwijl de jongens zich bekommeren om het vervoer en het huren van een smoking, houden de meisjes zich bezig met de aanschaf van hun kleding, schoenen en make-up. Iris heeft een budgetplan opgesteld voor de maand april.

- 1p 1 Wat is een budgetplan?
- A Een overzicht van je inkomsten in een bepaalde periode.
 - B Een overzicht van je uitgaven in een bepaalde periode.
 - C Een overzicht van alle te verwachten inkomsten en uitgaven in een bepaalde periode.
 - D Een overzicht waaruit blijkt dat je inkomsten en uitgaven in een bepaalde periode aan elkaar gelijk zijn.

uitgaven en inkomsten van Iris voor de maand april			
uitgaven	€	inkomsten	€
consumpties	25	bijbaantje	95
kleding	70	geld oma en opa	15
make-up	30	kleedgeld	75
schoenen	70	zakgeld	25
sieraden	15		
totaal		totaal	

Gebruik het overzicht op pagina 2.

- 2p 2 Iris komt langs een warenhuis met een prijzenactie. Op de prijs van € 60 voor alle avondjurken wordt nu een korting gegeven van 25%.
→ Bereken in euro's hoeveel Iris overhoudt van haar kleedgeld als ze zo'n avondjurk koopt. Schrijf je berekening op.

.....
.....
.....

- 2p 3 Uiteindelijk koopt Iris ergens anders een avondjurk voor € 60. De schoenen zijn afkomstig uit de nieuwe collectie en zijn dus duurder. "Dat valt even tegen..." zegt Iris. "Ik rekende op € 70,-. Nu moet ik € 99,95 betalen voor een paar mooie schoenen. Kom ik nog wel uit met mijn budget?"

gewijzigde uitgaven en inkomsten Iris april			
uitgaven	€	inkomsten	€
glamouravond	25	bijbaantje	110
kleding	...	geld oma en opa	15
make-up	30	kleedgeld	75
schoenen	...	zakgeld	25
sieraden	15		
totaal	...	totaal	...

- Noteer in het schema de gewijzigde uitgaven voor kleding, schoenen en totalen. Geef hieronder aan of er sprake is van een tekort of een overschot door het juiste woord te omcirkelen. Schrijf je berekening van het tekort of overschot op.

Iris heeft een tekort / overschot.

Berekening:

.....
.....
.....

test mascara

	Prijs in €	Inhoud in ml.	Prijs in € per ml.	Panel-oordeel	Anti klonteren	Scheiden haartjes	Opbrengen	Verwijderen
1. Maybe	15,49	11	1,41	7,0	+	+	+	+
2. Lanco	32,00	6,5	4,92	7,0	□	+	+	++
3. Rim	11,99	12	1,00	6,9	□	+	+	+
4. Bour	15,49	10,7	1,45	6,7	□	□	+	+
5. L'Oré	13,99	8,5	1,65	6,7	+	+	□	+
6. Max	12,99	9	1,44	6,5	□	□	+	++
7. Hemax	4,25	9	0,47	6,3	□	□	+	+
8. Essen	2,89	12	0,24	5,8	+	□	□	+
9. Eto	4,06	9	0,45	5,5	□	□	+	+

++ zeer goed + goed □ redelijk

Gebruik bovenstaande test.

- 1p 4 Iris wil mascara kopen (een product om de oogwimpers te kleuren). Ze heeft een test van de Consumentenbond op internet gezien. Ze zoekt een mascara die goed uit de test komt en voordelig is. Ze twijfelt tussen de Maybe en de Bour.
Om welke reden zal Iris de Maybe kopen?
A De Maybe kun je goed opbrengen.
B De Maybe kun je goed verwijderen.
C De Maybe is gunstiger geprijsd per milliliter.
- 1p 5 Iris kiest uiteindelijk voor de goede prijs-kwaliteitverhouding van de Hemax-mascara.
Is het verstandig om van de drie goedkoopste mascara's per milliliter te kiezen voor de Hemax-mascara?
A Ja, want deze mascara scoort van de drie het hoogste panel-oordeel.
B Ja, want deze mascara is voordelig en scoort veel betere testresultaten vanwege de lage prijs.
C Nee, want je betaalt een hoge prijs voor een mascara van twijfelachtige kwaliteit, volgens de test.
D Nee, want de Hemax-mascara is de duurste van de test en heeft ook de meeste inhoud, volgens de test.

- 1p 6 Sharida vindt schoenen en sieraden veel belangrijker dan mascara, want ze heeft van zichzelf al mooie wimpers. Sharida heeft duidelijk andere prioriteiten dan haar vriendin Iris. In de prioriteitenlijstjes staat de hoogste prioriteit bovenaan en de minst belangrijke onderaan.

lijst 1	lijst 2	lijst 3
1 avondjurk	1 mascara	1 schoenen
2 schoenen	2 avondjurk	2 mascara
3 sieraden	3 schoenen	3 avondjurk
4 mascara	4 sieraden	4 sieraden

Welke prioriteitenlijst past het best bij Sharida?

- A lijst 1
- B lijst 2
- C lijst 3

Patat geen vetpot

Oom Sam staat met een mobiele frietkraam op de markt. De 15-jarige tweeling Murat en Samira helpt in het weekend hun oom met de verkoop van patat en het maken van prijskaartjes. De tweeling vraagt zich af of je wel rijk kunt worden met de verkoop van patat.

- 1p 7 Oom Sam rekt dit weekend op een omzet van patat van € 825,-. De verkoopprijs van een zakje patat à 250 gram is € 2,20 (exclusief btw).
→ Bereken hoeveel afzet van zakjes patat oom Sam dit weekend verwacht. Schrijf je berekening op.

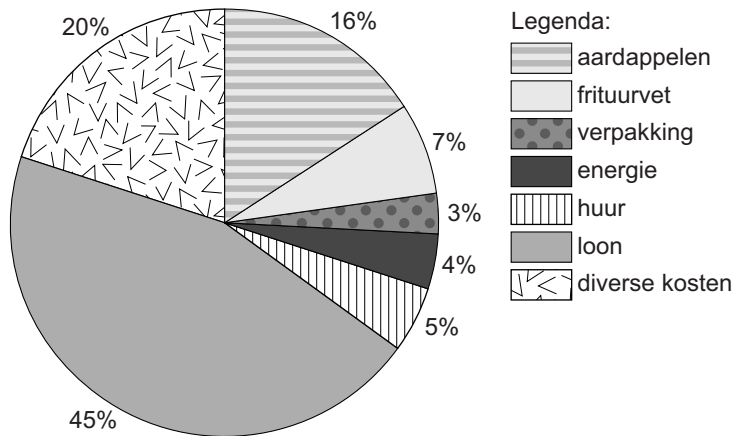
.....

.....

.....

- 1p 8 Samira beweert dat je de nettowinst kunt berekenen door van de omzet de inkoopwaarde en alle bedrijfskosten af te trekken. Murat beweert dat je de nettowinst kunt berekenen door alle bedrijfskosten en de brutowinst bij elkaar op te tellen. Wat is juist?
- A Alleen Murat doet een juiste bewering.
 - B Alleen Samira doet een juiste bewering.
 - C Beide beweringen zijn juist.
 - D Beide beweringen zijn onjuist.

prijsopbouw zakje patat van € 2,20 (à 250 gram)

- 1p **9** Volgens oom Sam moeten alle kosten in de verkoopprijs worden doorberekend. Hij laat daarom in een cirkeldiagram de prijsopbouw zien van een zak patat. Murat en Samira zijn verbaasd. Aardappelen vormen niet de grootste kostenpost in de patatprijs.
 → Bereken in twee decimalen hoeveel de grootste kostenpost in euro's per zak patat bedraagt. Schrijf je berekening op.

.....

.....

.....

- 1p **10** Murat en Samira willen weten hoeveel btw er betaald wordt over een gezinszak patat van € 4,00. Deze prijs is inclusief 6% btw.
 → Bereken in euro's in twee decimalen hoeveel de btw per gezinszak patat bedraagt. Schrijf je berekening op.

.....

.....

.....

- 1p 11 Murat heeft op internet gelezen dat de bereiding van patat een stuk sneller kan met een nieuw soort machine. Murat beweert dat met zo'n nieuwe machine de arbeidsproductiviteit zal stijgen.
- A Murat heeft gelijk als er voor dezelfde productie dezelfde hoeveelheid arbeidsuren nodig is.
 - B Murat heeft gelijk als er voor dezelfde productie meer arbeidsuren nodig zijn.
 - C Murat heeft gelijk als er voor dezelfde productie minder arbeidsuren nodig zijn.
- 2p 12 Oom Sam is niet echt tevreden over zijn verkoopresultaat. Het is bepaald geen vetpot!
 Hij vraagt aan Murat en Samira of zij misschien een goed voorstel hebben om het verkoopresultaat te verbeteren.
 Murat vindt dat zijn oom grotere partijen aardappelen moet inkopen.
 Samira vindt dat oom Sam ook appelbollen en soep moet gaan verkopen.
 → Noteer in het onderstaand schema een voordeel en een nadeel van de ideeën van Murat en Samira.

Murat: grotere partij-inkoop aardappelen	Samira: appelbollen en soep verkopen
voordeel:	voordeel:
nadeel:	nadeel:

Jorn (16) is net klaar met zijn vmbo-opleiding en heeft een vakantiebaan gevonden bij een exportbedrijf. Bij dit bedrijf vindt Jorn gegevens over de handel van Nederland in april 2013.

Nederlandse export gelijk, import gekrompen

In april 2013 bleef de waarde van de export ten opzichte van april 2012 gelijk aan € 35 miljard. De waarde van de import daalde ten opzichte van april 2012 met 3 procent tot € 31,2 miljard. Het nationaal inkomen in april 2013 bedroeg € 50 miljard.

Maak de onderstaande zinnen kloppend door de juiste woorden te kiezen.
Doe het zo: schrijf achter de nummers 1 en 2 het woord dat je kiest.

- 1p 13 Uit de bovenstaande gegevens kun je opmaken dat Nederland een land is met een ...(1)... (gesloten / open) economie. Nederland is voor zijn inkomsten ...(2)... (afhankelijk / onafhankelijk) van de export.

(1).....

(2).....

uit de krant:

EU en VS onderhandelen over een vrijhandelsakkoord

Met het vrijhandelsakkoord (vrij verkeer van goederen en diensten zoals in de EU) kunnen de Europese Unie (EU) en de Verenigde Staten (VS) hun economie flink stimuleren.

In het bedrijf waar Jorn werkt, zijn ze ontzettend blij met het vrijhandelsakkoord dat de EU en de VS willen afsluiten.

Jorn vraagt zich af waarom er ooit protectiemaatregelen zijn ingevoerd bij de handel tussen bijvoorbeeld de EU en de VS. Protectiemaatregelen zijn invoerrechten, contingenteringen en exportsubsidies.

- 1p 14 Wat kan de EU met protectiemaatregelen bereiken?
- A Protectiemaatregelen zullen zorgen voor in verhouding meer afzet van Europese producten binnen de EU.
 - B Protectiemaatregelen zullen zorgen voor in verhouding minder afzet van Europese producten binnen de EU.
 - C Protectiemaatregelen zullen zorgen voor meer verkoop van Amerikaanse producten binnen de EU.

Jorn weet dat Nederland lid is van de EU. Het lidmaatschap van de EU heeft voordelen voor de handel van Nederland met de andere EU-landen. Over het lidmaatschap van de EU worden drie beweringen gedaan.

- 2p 15 Geef van elk van onderstaande beweringen aan of deze juist is of onjuist. Zet een kruisje in de juiste kolom.

	juist	onjuist
Nederland mag zonder beperkingen exporteren naar andere EU-landen.		
Noorwegen en Finland mogen invoerrechten heffen op producten die zij uit Nederland importeren.		
Het is voor alle EU-landen gemakkelijk om met elkaar te handelen, omdat ze dezelfde munt hebben.		

Door een vrijhandelsakkoord met de VS af te sluiten, vervalt een aantal protectiemaatregelen. Dat is voordelig voor de handel en dus ook voor het bedrijf waar Jorn werkt.

- 2p 16 Welke protectiemaatregel hoort bij de volgende gevallen? Zet achter elke maatregel een kruisje in de juiste kolom.

	contingentering	exportsubsidie	invoerrechten
Een bedrijf dat spijkerbroeken importeert uit India betaalt een importheffing van 12%.			
Een Nederlandse pluimveehandelaar krijgt geld van de overheid als hij pluimvee naar Tunesië uitvoert.			
Blokker mag geen aardewerk uit China meer kopen omdat het Europese maximum bereikt is.			

Omdat Jorn acht weken bij het bedrijf gaat werken, wil hij wel wat meer weten over de Nederlandse export.

De Nederlandse exportwaarde bestaat voor ongeveer de helft uit producten die in Nederland zijn geproduceerd, de rest is doorvoer uit andere landen. In de eerste twee maanden van 2013 werd voor € 71,4 miljard geëxporteerd, € 588 miljoen meer dan in de eerste twee maanden van 2012.

- 2p 17 Het getal € 588 miljoen zegt Jorn niet zoveel. Hij wil liever weten met hoeveel procent de exportwaarde is toegenomen.
 → Bereken in twee decimalen met hoeveel procent de Nederlandse exportwaarde is toegenomen in de eerste twee maanden van 2013 ten opzichte van de eerste twee maanden van 2012. Schrijf je berekening op.

.....

.....

.....

Jorn vindt de stijging niet erg groot. De export van Nederlandse producten is belangrijk voor de groei van de Nederlandse economie. Hopelijk zal het vrijhandelsakkoord zorgen voor meer exportvraag en meer werkgelegenheid in Nederland.

- 1p 18 Leg uit dat als de exportvraag toeneemt, de werkgelegenheid in Nederland kan stijgen.

.....

.....

.....

- 1p 19 Het vrijhandelsakkoord heeft gevolgen voor de landen van de EU, denkt Jorn.

→ Geef van elk van onderstaande beweringen aan of deze juist is of onjuist. Zet een kruisje in de juiste kolom.

	juist	onjuist
Door een vrijhandelsakkoord met de VS lopen Nederlandse exportbedrijven geen wisselkoersrisico's meer.		
Door een vrijhandelsakkoord zal de internationale concurrentie toenemen.		

Bill & Melinda Gates

Bill Gates is een Amerikaanse multimiljardair en één van de oprichters van Microsoft. Samen met zijn vrouw heeft hij de 'Bill & Melinda Gates foundation' (BMGf) opgericht. Dit is een organisatie die veel geld geeft aan goede doelen, vooral aan de ontwikkeling van Afrika. Enkele doelen zijn het bestrijden van ziektes zoals hiv en malaria en het tegengaan van kindersterfte.

- 1p 20 Hoe heet de lange-termijnhulp om de kindersterfte tegen te gaan?
- A conjuncturele hulp
 - B noodhulp
 - C structurele hulp

Begin 2012 werd het totale vermogen van Bill Gates geschat op 61 miljard dollar. In 2012 was het rendement (de ontvangen rente) hierop 6%. Eind 2012 schonk Gates maar liefst 3,4 miljard dollar aan wereldwijde gezondheidszorg. Hij wil natuurlijk wel zijn vermogen op peil houden, zodat hij jaarlijks een flinke schenking kan doen.

- 2p 21 Bereken hoeveel het vermogen van Bill Gates in de loop van 2012 is veranderd. Schrijf je berekening op en geef aan of het verschil een toename of een afname is door het juiste woord te omcirkelen.

opbrengst.....

schenking

verschil

Het verschil is een toename / afname.

De BMGf richt zich vooral op ontwikkelingslanden.

- 2p 22 Geef van elk van de volgende kenmerken aan of het wel of niet een kenmerk is van onderontwikkeling. Zet een kruisje in de juiste kolom.

kenmerken	wel	niet
slechte infrastructuur		
hoog inkomen per hoofd van de bevolking		
hoge werkloosheid		

- 1p 23 De BMGf richt zich ook op het bestrijden van armoede in Afrika en Zuid-Azië. Met het geld van de BMGf zetten de boeren meer machines in, waardoor zij een hogere oogstopbrengst krijgen. Door de hulp aan boeren neemt de economische groei van het hele land toe.

Gegeven zijn vijf denkstappen.

- 1 De BMGf geeft geld voor landbouwmachines aan boeren.
- 2 Boeren verbouwen en verkopen meer landbouwproducten.
- 3 Bestedingen nemen toe.
- 4 De boeren krijgen meer inkomen.
- 5 Het hele land heeft te maken met economische groei.

In welke regel staan de denkstappen in de juiste volgorde?

- A** 1 → 2 → 3 → 4 → 5
B 1 → 2 → 4 → 3 → 5
C 1 → 3 → 2 → 4 → 5
D 1 → 3 → 4 → 2 → 5

Voor de Afrikaanse landen is het moeilijk om hun producten in Europa tegen een goede prijs te verkopen, onder andere door hoge transportkosten. De BMGf streeft naar minder bedrijven tussen de Afrikaanse boer en de consument in Europa.

- 2p 24 Maak de onderstaande zinnen kloppend door de juiste woorden te kiezen. Doe het zo: schrijf achter de cijfers 1, 2 en 3 het woord dat je kiest.

Door het aantal bedrijven tussen boer en consument te verminderen zijn er ... (1) ... (meer / minder) bedrijven die iets verdienen aan de Afrikaanse producten. Hierdoor kan de consumentenprijs ... (2) ... (dalen / stijgen) en kan de vraag naar Afrikaanse producten ... (3) ... (dalen / stijgen).

(1).....

(2).....

(3).....

Twee leerlingen in vmbo 4, Bernice en Dewi, zijn bezig met een werkstuk over ontwikkelingslanden.

Bernice zegt: "Hartstikke goed wat die BMGf doet!"

Dewi zegt: "Ja, dat is wel zo, maar ik zie ook nadelen."

- 1p 25 Met wie ben jij het eens, met Bernice of met Dewi? Geef een argument voor je keuze.

keuze:.....

argument:

.....

.....

Sparen of toch lenen voor een tablet?

Bjorn is 18 jaar en bezorgt kranten. Hij wil van het geld dat hij verdient graag een tablet kopen. Hij heeft een spaarrekening geopend bij de bank.

Tijdens het bezorgen van de krant komt hij klasgenoot Anita tegen. “Ha, Anita”, zegt Bjorn. “Ik ga een tablet kopen.” Anita kent Bjorn vrij goed. Zij vertelt hem dat het nog wel even kan duren voordat hij het geld bij elkaar heeft gespaard voor de tablet. Daarbij komt dat hij bij de bank een laag rentepercentage krijgt. Zij vindt dat Bjorn het geld beter kan lenen.

- 1p 26 Sparen heeft voor- en nadelen.
→ Noem, naast het lage rentepercentage, nog een nadeel van sparen voor Bjorn in vergelijking met lenen.

.....

.....

.....

- 2p 27 Bjorn besluit het geld voor de tablet te lenen ondanks het hoge rentepercentage voor leningen.
→ Hieronder staan drie beweringen. Geef van elke bewering aan of deze juist is of onjuist. Zet een kruisje in de juiste kolom.

	juist	onjuist
Naarmate je meer leent, wordt het rentepercentage altijd lager.		
De hoogte van het bedrag aan rente is afhankelijk van de looptijd van de lening.		
Als je rood staat bij de bank betaal je geen rente.		

- 1p 28 Bjorn kijkt op de website van de bank waar hij het geld voor de tablet wil lenen. Daar staat de volgende tekst:

→ Beschrijf wat wordt bedoeld met de tekst: “Geld lenen kost geld”.

.....

.....

.....

- 1p 29 Op de website staat ook onderstaand schema:

Termijnbedragen per maand in euro's						
leenbedrag	6 maanden	9 maanden	12 maanden	15 maanden	18 maanden	21 maanden
€ 300	54	38	29	24	21	18
€ 400	72	50	39	30	27	24
€ 500	90	62	48	39	33	28
€ 600	108	74	56	46	39	34
€ 700	126	86	65	53	65	39

De tablet die Bjorn wil kopen kost € 650. Hij heeft € 150 op zijn spaarrekening staan. De rest wil hij lenen en in één jaar terugbetalen.

→ Hoeveel moet Bjorn in totaal terugbetalen aan de bank? Schrijf je berekening op.

.....

.....

.....

- 1p **30** Bjorn begint volgend jaar ook met sparen. Hij gaat € 25 per maand sparen. Hij stort het spaargeld steeds op de eerste dag van de spaarmaand op zijn spaarrekening.
Bjorn heeft als spaardoel een aantal accessoires voor zijn tablet. Deze kosten samen € 89,95. Hij houdt geen rekening met de rente. Als Bjorn op 1 februari de eerste storting op zijn spaarrekening doet, op welke dag kan hij dan, op zijn vroegst, de accessoires aanschaffen?
- A 15 april
 - B 1 mei
 - C 1 juni
 - D 15 juni

- 1p **31** Als Bjorn Anita weer tegenkomt, vraagt zij of het lenen voor de tablet een goed idee was. Bjorn vindt het lastig om te beoordelen of het beter is te sparen of te lenen.
Het Nibud (Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting) geeft veel voorlichting aan jongeren over hoe je met je geld moet omgaan.
→ Geef een reden waarom het belangrijk is dat jongeren deze voorlichting krijgen.

.....

.....

.....

Jeugdwerk!

Jongeren worden stevig geraakt in hun portemonnee. Het aantal bijbaantjes wordt schaarser en het brutoloon van jongeren daalde voor het eerst sinds 2012. Website www.jeugdwerkloosheid.nl deed onderzoek onder 1.700 jongeren van 13 tot 25 jaar.

- 1p 32 Najib (15 jaar) leest op de website www.jeugdwerkloosheid.nl: "Het aantal bijbaantjes wordt schaarser".
Wat wordt bedoeld met: "Het aantal bijbaantjes wordt schaarser"?
- A De vraag naar bijbaantjes daalt.
 - B De vraag naar bijbaantjes stijgt.
 - C Het aanbod van bijbaantjes daalt ten opzichte van de vraag.
 - D Het aanbod van bijbaantjes stijgt ten opzichte van de vraag.

In de jaren 2008 tot en met 2012 steeg het gemiddelde bruto uurloon van jongeren van € 6,59 naar € 7,91. In het jaar 2013 daalde het gemiddeld bruto uurloon met 10% ten opzichte van 2012.

- 1p 33 Bereken in twee decimalen het gemiddeld bruto uurloon in 2013. Schrijf je berekening op.

.....

.....

.....

De verwachting voor de werkgelegenheid in 2016 ziet er niet goed uit. Door de crisis zullen consumenten minder geld besteden en zullen meer jongeren werkloos worden.

- 1p 34 Hoe noem je de werkloosheid die ontstaat doordat consumenten minder besteden?
- A conjuncturele werkloosheid
 - B regionale werkloosheid
 - C structurele werkloosheid
 - D verborgen werkloosheid

Najib heeft in zijn klas een onderzoekje gedaan. Van de 25 klasgenoten (15- en 16-jarigen) heeft 80% een bijbaantje. Ook Najib heeft een baantje. Hij werkt 'wit': elke maand krijgt hij een loonstrookje. Cees, een vriend van Najib, werkt 'zwart'.

2p **35** Noem één voordeel en één nadeel van 'zwart' werken.

voordeel:.....

.....

nadeel:.....

.....

- 2p **36** In de klas wordt gediscussieerd over het verlagen van de jeugdwerkloosheid. Cees komt met twee suggesties:
- het stimuleren van deeltijdarbeid
 - werknemers gaan op hogere leeftijd met pensioen
- Geef per suggestie aan of deze wel of niet een oplossing is voor de jeugdwerkloosheid. Zet een kruisje in de juiste kolom en geef een argument voor je keuze. Gebruik bij deze opdracht het onderstaande schema.

suggestie	wel	niet	argument
het stimuleren van deeltijdarbeid			
werknemers gaan op hogere leeftijd met pensioen			

- 2p 37 Najib en Cees vinden het niet zo heel erg dat zij minder gaan verdienen. Er zijn behalve economische of financiële redenen ook andere redenen om te werken.
→ Noem behalve economische of financiële redenen, twee andere redenen om te werken.

1

.....

2

.....